

DOI: 10.7251/GFP1909035M

UDC: 341.231.14:343.261-052(497.6RS)

Originalni naučni rad*Datum prijema rada:*
10. maj 2019.*Datum prihvatanja rada:*
16. jun 2019.

Kazna zatvora u Republici Srpskoj s posebnim osvrtnom na njenu primjenu u praksi Okružnog suda u Banjoj Luci

Rezime: U sistemima kazni svih savremenih krivičnih zakonodavstava posebno mjesto zauzimaju svakako kazne lišenja slobode različitih modaliteta – kazna zatvora, odnosno kazna dugotrajnog zatvora, kazna maloljetničkog zatvora ili kazna doživotnog zatvora. Radi se o veoma često primjenjivanim, posebnim kaznama koje se sastoje u oduzimanju slobode kretanja učiniocu krivičnog djela za, u sudskoj presudi određeno vrijeme i njegovom smještaju u posebnu zavodsku, odnosno penitencijarnu ustanovu iz sistema ovih ustanova konkretne države. Slično je i sa Republikom Srpskom čije najnovije krivično zakonodavstvo (prije svega Krivični zakonik Republike Srpske iz 2017. godine) predviđa dvije odvojene kazne lišenja slobode – kaznu zatvora i kaznu dugotrajnog zatvora.

Upravo o ove dvije posebne, samostalne kazne i njihovoj primjeni, uz novčanu kaznu, u praksi Okružnog suda u Banjoj Luci (odnosno njegovih odjeljenja: Krivično-prekršajnog i Posebnog odjeljenja za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala) biće riječi u ovom referatu.

Ključne riječi: sistem kazni, kazna zatvora, kazna dugotrajnog zatvora, novčana kazna, Okružni sud u Banjoj Luci.

*Prof. dr***Ljubinko Mitrović**

*Ombudsmen za ljudska prava Bosne i Hercegovine i redovni profesor Fakulteta pravnih nauka Panevropskog Univerziteta APEIRON u Banjoj Luci
ljubinko.n.mitrovic@apeiron-edu.eu
ljubinko58@gmail.com*

Tamara Karanović

*diplomirani pravnik,
Banja Luka*

SISTEM KAZNI U REPUBLICI SRPSKOJ

Sistem kazni podrazumijeva skup svih kazni koje su sadržane u krivičnom zakonodavstvu određene države, zatim način njihovog propisivanja i izricanja, kao i njihov međusobni odnos¹. S ciljem što efikasnije borbe protiv kriminaliteta uopšte (što je svakako osnovni zadatak i smisao krivičnog prava), sva savremena krivična zakonodavstva predviđaju više vrsta kazni, a što je opet neophodno kako bi mogla da se ostvari individualizacija u kažnjavanju učinilaca krivičnih djela, tj. da se svakom učiniocu djela za konkretno krivično djelo odmjeri ona kazna (po vrsti i visini kazne) kojom se najbolje postiže svrha kažnja-

¹ Jovašević, D., (2007), *Sistem kazni u novom krivičnom zakonodavstvu Republike Srbije*, Pravo, teorija i praksa, Novi Sad, broj 9-10/2007. godine, str. 27-41.

vanja². S obzirom na to, postojanje većeg broja kazni u jednom pravnom sistemu uslovljavaju dva važna faktora, i to:

- a. potreba uspješne borbe protiv kriminaliteta i
- b. potreba prilagođavanja kazne učiniocu krivičnog djela radi ostvarenja njegove resocijalizacije³.

Krivični zakonik Republike Srpske⁴, u odredbi člana 42 predviđa da se prema punoljetnim učiniocima krivičnih djela mogu izreći sljedeće vrste kazni, i to:

- a. kazna zatvora,
- b. kazna dugotrajnog zatvora,
- c. novčana kazna i
- d. zabrana upravljanja motornim vozilom.

Samo kao glavne kazne mogu se izreći kazna dugotrajnog zatvora i kazna zatvora. S druge strane, novčana kazna se može izreći i kao glavna, i kao sporedna kazna. Zabrana upravljanja motornim vozilom može se izreći samo kao sporedna kazna zajedno sa kaznom zatvora, novčanom kaznom ili uslovnom osudom. Ukoliko je za jedno krivično djelo propisano više kazni, samo se jedna kazna može izreći kao glavna kazna. Za krivična djela koja su učinjena iz koristoljublja, novčana kazna se može izreći kao sporedna kazna i kada nije propisana zakonom ili kada je propisano da će se učinilac kazniti kaznom zatvora ili novčanom kaznom, a sud kao glavnu kaznu izrekne kaznu zatvora.

Sistem kazni u Republici Srpskoj ima sljedeće karakteristike, i to:

- a. postojanje relativno malog broja kazni (svega četiri),
- b. zakonitost u izricanju kazni (sud može izreći samo onu kaznu koja je zakonom predviđena za krivično djelo prije nego što je djelo izvršeno, osim u slučaju izricanja novčane kazne koja se može izreći i: 1) kada nije propisana za krivično djelo pod uslovom da je ono učinjeno iz koristoljublja i 2) kada je zakonom propisano da se učinilac može kazniti zatvorom ili novčanom kaznom, a sud kao glavnu kaznu izrekne kaznu zatvora),
- c. ne postoje kazne protiv: života, tjelesnog integriteta i građanskih prava i
- d. za jedno krivično djelo može se izreći samo jedna glavna i jedna sporedna kazna⁵.

Kazna zatvora

Kazna zatvora predstavlja osnovnu vrstu kazne koja je samostalno ili alternativno sa drugim kaznama (kaznom dugotrajnog zatvora ili novčanom kaznom) propisana za sva krivična djela predviđena u posebnom dijelu Krivičnog zakonika Republike Srpske⁶. Radi

² Jovašević, D. – Mitrović, Lj. – Ikanović, V., (2017), *Krivično pravo – opšti dio*, Panevropski Univerzitet Apeiron Banja Luka, str. 250-251.

³ Ibid.

⁴ Službeni glasnik Republike Srpske, broj 64/2017.

⁵ Jovašević, D. – Mitrović, Lj. – Ikanović, V., (2018), *Komentar Krivičnog zakonika Republike Srpske*, JU Službeni glasnik Republike Srpske, Banja Luka, str. 135-136.

⁶ Danas su u pravnoj teoriji česta shvatanja prema kojima postoje četiri forme oduzimanja slobode primjenom krivičnopravne prinude. To su: a) kazna zatvora, b) kazna dugotrajnog zatvora, c) kazna kućnog zatvora i d) kazna maloljetničkog zatvora. Prve dvije forme nisu različite vrste kazni zatvora,

se o kazni lišenja slobode koja se sastoji u oduzimanju slobode kretanja učiniocu krivičnog djela za, u sudskoj presudi određeno vrijeme i njegovom smještanju u posebnu zavodsku, odnosno penitensijarnu ustanovu. Inače, uobičajeno je pravilo da je za najveći broj krivičnih djela krivičnim zakonom/zakonikom propisana ova kazna, jer ona pruža najviše mogućnosti da se ostvari svrha kažnjavanja koja se sastoji u specijalnoj prevenciji – sprečavanju učinioca krivičnog djela da ubuduće čini krivična djela i njegovo prevaspitanje s ciljem ponovnog uključivanja u normalan društveni život⁷. Ova kazna lišenja slobode može se izreći samo kao glavna kazna i ona predstavlja kaznu protiv slobode čovjeka.

Kazna zatvora može se izreći samo kada je zakonom propisana za određeno krivično djelo, i to u rasponu od tri mjeseca do dvadeset godina (član 46 stav 1 Krivičnog zakonika Republike Srpske). S druge strane, kazna zatvora prema zakonu izriče se na pune godine i pune mjesece, a do šest mjeseci i na pune dane.

Kaznu zatvora u trajanju do šest mjeseci sud može izreći samo ako posebne okolnosti učinjenog krivičnog djela i njegovog učinioca pokazuju da se novčanom kaznom ne može postići svrha kažnjavanja ili da se novčana kazna ne može izvršiti, osim u dva slučaja, i to:

- a. ako se radi o kazni supletornog zatvora kao zamjeni za neplaćenu novčanu kaznu i
- b. ako se radi o kazni zatvora u slučaju opozivanja uslovne osude.

Kućni zatvor

Prema odredbi člana 46 stav 5 Krivičnog zakonika Republike Srpske izrečena kazna zatvora u trajanju do jedne godine može se izuzetno izvršiti i u prostorijama u kojima osuđeni stanuje (tzv. kućni zatvor)⁸. U svakom slučaju, kućni zatvor nije samostalna vrsta kazne zatvora, već oblik, odnosno forma izvršenja kratkotrajne kazne zatvora, odnosno one kazne u trajanju do jedne godine, svakako pod određenim uslovima. Naime, ovaj oblik izvršenja kazne zatvora, sud može odrediti učiniocu krivičnog djela pod zakonom propisanim sljedećim uslovima, i to:

- a. kućni zatvor se primjenjuje izuzetno,
- b. kućni zatvor se primjenjuje samo prema određenim licima – licu koji je staro ili iznemoglo, teško bolesnom licu, invalidnom licu, trudnoj ženi i samohranom roditelju maloljetne djece,
- c. kućni zatvor se primjenjuje samo u onim situacijama kada se može očekivati da će se na ovaj način postići svrha kažnjavanja, odnosno i bez institucionalnog zatvaranja učinioca krivičnog djela i
- d. kućni zatvor se primjenjuje ako se učinilac krivičnog djela saglasi sa primjenom ovakvog oblika izvršenja kazne zatvora⁹.

već se razlikuju samo po dužini trajanja. Prva forma ima redovnu primjenu, a druga je izuzetak. Treća forma je samo način izvršenja kratkotrajne kazne zatvora, dok je četvrta forma posebnog karaktera zbog lica prema kome se može izreći; više u: Jovašević, D. – Mitrović, Lj. – Ikanović, V., (2017), *Krivično pravo – opšti dio*, Panevropski Univerzitet Apeiron Banja Luka, str. 252.

⁷ Jovašević, D., (2003), *Primjena kazne zatvora kao sredstva državnog reagovanja protiv kriminala*, Zbornik radova, Strategija državnog reagovanja protiv kriminala, Beograd, str. 497- 509.

⁸ Jovašević, D., (2016), *Kućni zatvor u pravu Republike Srbije – zakonodavstvo, teorija, praksa*, Zbornik radova, Krivične i prekršajne sankcije i mere, Beograd, 2016. godine, str. 155-166.

⁹ Jovašević, D. – Mitrović, Lj. – Ikanović, V., (2017), *Krivično pravo – opšti dio*, Panevropski

Ovaj oblik izvršenja kazne zatvora ne može se odrediti licu koje je osuđeno za krivično djelo protiv braka i porodice, a koje živi sa oštećenim u istom porodičnom domaćinstvu. Pri određivanju ovog načina izvršenja kazne zatvora osuđeni ne smije napuštati prostore u kojima stanuje, osim u slučajevima koji su propisani zakonom. Ipak, u slučaju da osuđeni prekrši zabranu napuštanja prostora stanovanja, sud može da odredi da se ostatak kazne zatvora izdrži u zavodskoj (penitencijarnoj) ustanovi. Ako ne postoje uslovi da se elektronskim ili telekomunikacionim sredstvima kontroliše izvršenje kućnog zatvora, sud može da odredi preduzimanje mjera kontrole i nadzora od strane policije u mjestu stanovanja osuđenog, svakako uz obavezu da mu se redovno dostavljaju izvještaji o izvršenju kontrole i nadzora¹⁰.

Kazna dugotrajnog zatvora

U krivičnom pravu Republike Srpske kazna dugotrajnog zatvora jeste posebna, samostalna vrsta kazne lišenja slobode koja se izriče u trajanju od dvadesetpet do četrdesetpet godina (član 45 Krivičnog zakonika Republike Srpske). Ona se može propisati samo za najteža krivična djela i najteže oblike teških krivičnih djela koja su učinjena sa umišljajem. Dakle, za propisivanje ove najteže kazne lišenja slobode potrebno je ispunjenje dva kumulativna uslova, i to:

- a. da se radi o najtežem krivičnom djelu ili najtežem obliku teškog krivičnog djela i
- b. da se radi o krivičnom djelu koje je izvršeno sa umišljajem (čime je primjena ove kapitalne kazne isključena za nehatna krivična djela)¹¹.
- c. Prema slovu zakona primjena ove kazne lišenja slobode isključena je prema:
- d. licu koje u vrijeme izvršenja krivičnog djela nije navršilo dvadeset i jednu godinu života (mlađe punoljetno lice) i
- e. trudnoj ženi.

Kazna dugotrajnog zatvora ne može se propisati kao jedina kazna za određeno krivično djelo, već se ona uvijek alternativno propisuje sa kaznom zatvora. Kazna dugotrajnog zatvora uvijek se izriče na pune godine. U slučaju njenog izricanja, uslovni otpust, amnestija i pomilovanje mogu se dati osuđenom licu isključivo pod posebnim uslovima, odnosno nakon izdržane dvije trećine izrečene kazne dugotrajnog zatvora¹².

Uvođenje ove kazne je uslovljena potreba da se popuni praznina nastala ukidanjem smrtne kazne. S druge strane, ona ima i niz prednosti u odnosu na kaznu doživotnog zatvora jer je njeno maksimalno trajanje uvijek potpuno izvjesno za osuđeno lice, a primjenom amnestije i pomilovanja, ovo vrijeme se može i skratiti¹³.

Univerzitet Apeiron Banja Luka, str. 253-254.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ibid.

¹² Jovašević, D., Mitrović, Lj., Đukić, B., (2009), *Izvršenje kazne zatvora u Bosni i Hercegovini s posebnim osvrtom na izvršenje u Republici Srpskoj*, Pravna riječ, Banja Luka, broj 19/2009. godine, str. 283-311.

¹³ Jovašević, D. – Mitrović, Lj. – Ikanović, V., (2018), *Komentar Krivičnog zakonika Republike Srpske*, JU Službeni glasnik Republike Srpske, Banja Luka, str. 138.

UKRATKO O SUDOVIMA U REPUBLICI SRPSKOJ

Sudsku vlast u Republici Srpskoj vrše sudovi opšte i posebne nadležnosti koji su nezavisni i samostalni u okviru djelokruga i nadležnosti određenih Zakonom o sudovima Republike Srpske¹⁴. Svako u Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini dužan je da poštuje pravosnažnu i izvršnu sudsku odluku, a sudsku odluku može preispitivati isključivo nadležni sud povodom pravnih lijekova u postupku propisanom Ustavom i zakonom. Sudovi u Republici Srpskoj štite osnovna ljudska prava i slobode zagarantovane Ustavom Bosne i Hercegovine, Ustavom Republike Srpske i zakonom, obezbjeđuju ustavnost i zakonitost i osiguravaju jedinstvenu primjenu zakona, ravnopravnost i jednakost svih građana pred zakonom.

Sudovi opšte nadležnosti jesu osnovni sudovi, okružni sudovi i Vrhovni sud Republike Srpske. Sudovi posebne nadležnosti jesu okružni privredni sudovi i Viši privredni sud. Osnovni sudovi osnivaju se za područje jedne ili više opština, a okružni sudovi osnivaju se za područje dva ili više osnovnih sudova. Okružni sudovi u Republici Srpskoj nalaze se u: Banjoj Luci, Prijedoru, Bijeljini, Doboju, Trebinju i Istočnom Sarajevu.

Okružni sud u Banjoj Luci jedna je od najvećih pravosudnih institucija u Republici Srpskoj, kao i Bosni i Hercegovini, po području koje pokriva svojom nadležnošću i broju stanovnika. Obuhvata područje pet osnovnih sudova, a to su: Osnovni sud u Banjoj Luci (za područje opština Banja Luka i Laktaši), Osnovni sud u Gradišci (za područje opština Gradiška i Srbac), Osnovni sud u Kotor Varošu (za područje opština Kotor Varoš, Čelinac i Kneževo), Osnovni sud u Mrkonjić Gradu (za područje opština Mrkonjić Grad, Šipovo, Jezero, Istočni Drvar, Drinić, Kupres u Republici Srpskoj i Ribnik) i Osnovni sud u Prnjavoru (za područje opštine Prnjavor), što bi bilo ukupno petnaest opština.

U Okružnom sudu u Banjoj Luci formirana su četiri odjeljenja, i to: Krivično-prekršajno odjeljenje, Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala, Građansko odjeljenje i Upravno odjeljenje.

Stvarnu nadležnost okružnih sudova, pa samim tim i Okružnog suda u Banjoj Luci određuje Zakon o sudovima Republike Srpske¹⁵. Naime, na osnovu odredbe člana 31 navedenog zakona, Okružni sud u Banjoj Luci, u prvom stepenu u okviru Krivično – prekršajnog odjeljenja, u krivičnim predmetima ima nadležnost: a) da sudi za krivična djela za koja je zakonom propisana kazna zatvora veća od deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora, ako zakonom nije određena nadležnost drugog suda; b) da postupa u toku istrage i nakon podizanja optužnice u skladu sa zakonom; c) da sudi za krivična djela za koja je Sud Bosne i Hercegovine prenio nadležnost na okružne sudove.

U toku tužilačke istrage, u prethodnom postupku postupa sudija za prethodni postupak (Kpp sudija), a nakon podizanja optužnice postupa sudija za prethodno saslušanje (Kps sudija). Okružni sud u prvom stepenu sudi u vijećima sastavljenim od trojice sudija.

¹⁴ Zakon o sudovima Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, br. 37/2012, 44/2015 i 100/2017).

¹⁵ Ibid

Svakako treba napomenuti da je, shodno odredbi člana 31 Zakona o sudovima Republike Srpske, ustanovljena i drugostepena nadležnost Okružnog suda u Banjoj Luci, a ona se svodi na odlučivanje o žalbama protiv odluka osnovnih sudova, kao i o drugim redovnim i vanrednim pravnim lijekovima, kada je to određeno zakonom.

I na kraju, važno je istaći i to, da je prema odredbi člana 32 Zakona o sudovima Republike Srpske, u sastavu Okružnog suda u Banjoj Luci formirano i Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala, koje je stvarno i mjesno nadležno na teritoriji cijele Republike Srpske za krivična djela propisana odredbom člana 13 Zakona o suzbijanju korupcije, organizovanog i najtežeg oblika kriminala.¹⁶

KAZNA ZATVORA U PRAKSI OKRUŽNOG SUDA U BANJOJ LUCI

Tabela 1 - Pregled krivičnih djela (i broj osuđenih lica) za koja su izrečene kazne zatvora za period od 2011-31.10.2018. godine u okviru Krivično-prekršajnog odjeljenja Okružnog suda u Banjoj Luci

Krivična djela	Broj osuđenih lica	Najkraća izrečena kazna	Najduža izrečena kazna
Ugrožavanje javnog saobraćaja	51	6 mjeseci	4 godine i 6 mjeseci
Razbojništvo	118	9 mjeseci	15 godina
Neovlaštena proizvodnja i promet opojnih droga	149	3 mjeseca	7 godina
Teška krađa	1	2 godine i 6 mjeseci	
Ubistvo	43	2 godine	12 godina
Ratni zločin	42	1 godina	12 godina
Polno nasilje nad djetetom	14	2 godine	18 godina
Silovanje	6	4 godine i 10 mjeseci	15 godina
Iznuda	15	6 mjeseci	4 godine
Teška tjelesna povreda	10	4 mjeseca	6 godina
Obljuba nad nemoćnim licem	8	2 godine	6 godina
Nedozvoljena proizvodnja i promet oružja	13	2 godine	5 godina i 6 mjeseci
Zelenaštvo	3	10 mjeseci	3 godine i 4 mjeseca
Razbojnička krađa	1	-	2 godine
Teško ubistvo	14	11 godina	20 godina
Teški slučaj razbojničke krađe i razbojništva	7	1 godina	6 godina

U tabeli 1 može se posebno zapaziti da je najkraća izrečena kazna zatvora u praksi Okružnog suda u Banjoj Luci, u referentnom periodu, iznosila tri mjeseca, a najduža 20 godina (što je u skladu sa opštim zakonskim minimumom i maksimumom). Najstrožije

¹⁶ Zakon o suzbijanju korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala (Službeni glasnik Republike Srpske, br. 39/2016 i 91/2017).

su kažnjavana krivična djela ubistva, silovanja, razbojništva i ratnih zločina. Najviše je osuđenih lica za krivično djelo neovlaštene proizvodnje i prometa opojnih droga, zatim razbojništava i ubistava, te ratnih zločina. Ukupno je na kaznu zatvora u okviru ovog odjeljenja, za pobrojana krivična djela, osuđeno 495 lica. Interesantni su svakako i rasponi odmjerenih kazni zatvora za pojedina krivična djela u konkretnim predmetima koji se, primjera radi, kod krivičnog djela ratni zločini kreću od jedne do 12 godina, razbojništva od devet mjeseci do 15 godina, polno nasilje nad djetetom od dvije do 18 godina ili teškog ubistva od 11 do 20 godina.

Tabela 2 - Pregled krivičnih djela (i broj osuđenih lica) za koja su izrečene kazne zatvora u okviru Posebnog odjeljenja za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala Okružnog suda u Banjoj Luci za period od 2011-31.10.2018. godine

Krivična djela	Broj osuđenih lica	Najkraća izrečena kazna	Najduža izrečena kazna
Organizovani kriminal	9	6 mjeseci	10 godina
Zaključenje štetnog ugovora	2	1 godina i 6 mjeseci	2 godine
Nedozvoljena proizvodnja i promet oružja i eksplozivnih materija	1	1 godina	1 godina
Primanje mita	14	1 godina	4 godine
Izazivanje opšte opasnosti	1	2 godine	2 godine
Neovlaštena proizvodnja i promet opojnih droga	11	2 godine i 1 mjesec	8 godina
Iznuda u pokušaju	1	10 mjeseci	10 mjeseci
Zloupotreba službenog položaja	13	4 mjeseca	5 godina
Otmica	5	1 godina i 6 mjeseci	3 godine i 6 mjeseci
Pranje novca	5	2 mjeseca	5 godina
Zloupotreba ovlaštenja u privredi	2	3 mjeseca	6 mjeseci
Razbojništvo	7	8 godina i 6 mjeseci	11 godina
Trgovina uticajem	1	60 dana (2016. god.)	-
Trgovina ljudima radi vršenja prostitucije	1	4 mjeseca	-
Nesavjestan rad u službi	1	-	1 godina i 6 mjeseci
Povreda ljudskog dostojanstva zloupotrebom službenog položaja	2	3 mjeseca	6 mjeseci
Napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti	3	3 mjeseca	5 mjeseci
Teško ubistvo	8	9 godina	20 godina
Pomoć učiniocu poslije izvršenog krivičnog djela	1	1 godina i 6 mjeseci	-
Terorizam	1	1 godina	-

Ukupno je na kaznu zatvora, u okviru Posebnog odjeljenja za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala Okružnog suda u Banjoj Luci, za

pobrojana krivična djela osuđeno 89 lica. Najstrožije su kažnjavana lica koja su učinila krivično djelo teškog ubistva, zatim razbojništva, organizovanog kriminala i neovlaštene proizvodnje i prometa opojnih droga. Kao što se iz navedene tabele vidi, za krivično djelo terorizma (terorizam danas predstavlja jedan od najaktuelnijih problema u svijetu) osuđeno je samo jedno lice u ovom referentnom periodu. Najviše lica, prema presudama ovog odjeljenja, osuđeno je za sljedeća krivična djela, i to: primanje mita (14 lica), zloupotreba službenog položaja (13), neovlaštena proizvodnja i promet opojnih droga (11) i organizovani kriminal (9).

I ovdje su interesantni rasponi odmjerenih kazni zatvora za pojedina krivična djela u konkretnim predmetima koji se, primjera radi, kod krivičnog djela organizovani kriminal kreću od šest mjeseci do deset godina, pranje novca od dva mjeseca do pet godina, zloupotrebe službenog položaja od četiri mjeseca do pet godina ili teškog ubistva od devet do 20 godina.

Tabela 3 - Broj predmeta, broj osuđenih lica i vrsta kazne izrečene od strane Krivično-prekršajnog odjeljenja Okružnog suda u Banjoj Luci za period od 2011-31.10.2018. godine

	Broj predmeta	Broj lica	Zatvorska kazna	Novčana kazna	Oduzeta imovinska korist
2011	71	109	104	4	0
2012	55	81	80	2	0
2013	45	61	53	1	0
2014	50	66	59	3	1
2015	50	62	55	1	1
2016	49	56	51	0	0
2017	29	32	29	2	1
2018	37	54	51	1	0
Ukupno	386	521	482	14	3

U tabeli 3, pored podataka o broju predmeta i broju osuđenih lica (po godinama) prikazani su i podaci o vrsti kazne (kazna zatvora i novčana kazna) izrečene od strane Krivično-prekršajnog odjeljenja Okružnog suda u Banjoj Luci za referentni period. Prema ovim podacima, kazna zatvora u navedenom periodu daleko je zastupljenija od novčane kazne, pa su tako od ukupno 496 izrečenih kazni, izrečene 482 kazne zatvora (97,17 %) i samo 14 novčanih kazni (2,83 %). Ako se uzme u obzir procenat izrečenih novčanih kazni za referentni period, ukazuje se očiglednim da je njihov broj neobjašnjivo nizak, s obzirom na to, da se svrha kažnjavanja često i prije može postići izricanjem novčane kazne, nego izricanjem kazne zatvora, naravno, kada su za to ispunjeni zakonom propisani uslovi, pri čemu se nikako ne smiju zanemariti, kako ekonomski efekti izricanja novčane kazne, tako ni enormno visoki troškovi koji nastaju za državni budžet izvršenjem zatvorskih kazni. No, nova zakonska regulativa u tom pravcu, sasvim izvjesno će promijeniti odnos ove dvije kazne u jurisprudenciji Okružnog suda u Banjoj Luci, a naročito će na istu uticati odredba

člana 46 stav 3 Krivičnog zakonika Republike Srpske kojom je propisano da kaznu zatvora do šest mjeseci sud može izreći samo ako posebne okolnosti djela i učinioca pokazuju da se novčanom kaznom ne može postići svrha kažnjavanja ili da se novčana kazna neće moći izvršiti.

Nadalje, ova tabela pokazuje i to da je u istom periodu, u svega tri predmeta izrečena *sui generis* mjera oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, pa se opravdano možemo zapitati da li je izvršenjem značajnog broja krivičnih djela došlo i do značajnijeg sticanja imovinske koristi i prihoda nastalih iz imovinske koristi pribavljene izvršenjem tih krivičnih djela, ili je to bio slučaj u samo tri predmeta?!

Tabela 4. Broj predmeta, broj osuđenih lica i vrsta kazne izrečene od strane Posebnog odjeljenja za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala Okružnog suda u Banjoj Luci, za period od 2011-31.10.2018. godine

	Broj predmeta	Broj lica	Zatvorska kazna	Novčana kazna	Oduzeta imovinska korist
2011	11	19	18	0	0
2012	8	11	11	1	1
2013	9	15	11	2	4
2014	7	11	9	3	2
2015	10	23	21	4	2
2016	6	10	4	0	1
2017	26	32	19	11	5
2018	15	25	15	2	1
Ukupno	92	146	108	23	16

Tabela 4 pokazuje da su u Posebnom odjeljenju za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala Okružnog suda u Banjoj Luci u navedenom periodu izrečene kazne zatvora takođe daleko zastupljenije od izrečenih novčanih kazni. Ipak, primjetno je da je u ovom odjeljenju izrečeno procentualno mnogo manje kazni zatvora u odnosu na Krivično-prekršajno odjeljenje istog suda, pa je samim tim veći procenat izrečenih novčanih kazni. Tako je u ovom odjeljenju od ukupno 131 kazne izrečene u navedenom periodu, izrečeno 108 kazni zatvora (82,44%) i samo 23 novčane kazne (17,56 %).

Ista tabela pokazuje i to da je u istom periodu, u 19 predmeta izrečena mjera oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, što je primjetno više u odnosu na broj ovih mjera izrečenih u okviru Krivično-prekršajnog odjeljenja (tri mjere), a što je i očekivano, s obzirom na vrstu krivičnih djela koja su u nadležnosti Posebnog odjeljenja za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala.

Tabela 5 - Broj predmeta, broj osuđenih lica i vrsta kazne izrečene od strane Krivično-prekršajnog i Posebnog odjeljenja Okružnog suda u Banjoj Luci za period od 2011-31.10.2018. godine, za završene predmete u Kps fazi

	Broj predmeta	Broj lica	Zatvorska kazna	Novčana kazna	Oduzeta imovinska korist
2011	8	17	16	2	0
2012	1	1	1	0	0
2013	16	24	8	17	14
2014	2	2	1	0	1
2015	4	7	6	2	5
2016	1	1	1	0	0
2017	0	0	0	0	0
2018	1	1	1	0	0
Ukupno	33	53	34	21	20

Uvidom u tabelu 5 uočava se da je izuzetno nizak broj predmeta završenih sporazumima o priznanju krivice, u tzv. Kps fazi, iako je prošlo sada već 15 godina (od 2003. godine) od uvođenja u naše krivično zakonodavstvo instituta sporazumijevanja o krivici i kazni. Takođe, može se konstatovati da je do zaključenja navedenih sporazuma u nešto značajnijoj mjeri došlo 2013, te 2011. godine, kao i u nešto manjoj mjeri 2015. godine, dok je u preostalim godinama u ovom referentnom periodu, broj ovih sporazuma gotovo zanemariv, u odnosu na ukupan broj predmeta iz nadležnosti Krivično prekršajnog odjeljenja Okružnog suda u Banjaluci.

Zatvorskih kazni izrečeno je 34 za nepunih osam godina, odnosno za istraživani period, i to u 2011. godini 16 kazni, u 2013. godini osam, u 2015. godini šest, a u ostalim navedenim godinama ili po jedna, ili ni jedna zatvorska kazna. I broj izrečenih novčanih kazni u navedenoj fazi postupka, po osnovu sporazuma je veoma nizak, čak i niži od pomenutog broja zatvorskih kazni, pa je tako ukupno izrečena 21 novčana kazna, od kojih čak 17 samo u jednoj, odnosno 2013. godini. U svakom slučaju, potpuno je jasno da je u Kps fazi, na osnovu sporazuma stranaka, zanemariv broj završenih predmeta, za razliku od krivično pravnih sistema u kojima je sporazumijevanje o krivici i kazni ozbiljno zaživjelo i donijelo odlične rezultate u pogledu efikasnosti vođenja krivičnih postupaka, a samim tim doprinijelo i ažurnosti sudova. Ukoliko se ovakav trend nastavi i dalje, postavlja se pitanje opravdanosti postojanja ovog instituta u našem krivično-procesnom zakonodavstvu.

Tabela 6. - Visina izrečenih kazni zatvora u periodu od 2011. do 31. 10.2018. godine u presudama donesenim u okviru Krivično-prekršajnog odjeljenja Okružnog suda u Banjoj Luci

	Zatvorska kazna do 1 godine	Zatvorska kazna od 1 do 2 g.	Zatvorska kazna od 2 do 5. g.	Zatvorska kazna od 5 do 8. g.	Zatvorska kazna od 8 do 10 g.	Zatvorska kazna od 10 i više
2011	4	17	65	10	3	5
2012	3	6	50	13	3	5
2013	4	4	27	9	3	6
2014	4	6	33	6	3	7
2015	6	10	23	9	0	7
2016	4	3	40	3	0	1
2017	1	1	16	6	0	5
2018	10	4	20	14	1	2
Ukupno:	36	51	274	70	13	38

Iz tabele 6 vidljivo je da je prema presudama donesenim u okviru Krivično-prekršajnog odjeljenja Okružnog suda u Banjoj Luci, računajući u odnosu na dužinu trajanja izrečenih kazni zatvora, od ukupno 482 izrečene kazne zatvora, najzastupljenija kazna zatvora u trajanju od dvije do pet godina (274, ili 56,84 %), zatim kazna zatvora u trajanju od pet do osam godina (70, ili 14,52 %), pa kazna zatvora u trajanju od jedne do dvije godine (51, ili 10,58 %), a potom slijede u gotovo istom omjeru - kazna zatvora od deset i više godina (38, ili 7,88 %), kao najstrožija po ovoj klasifikaciji, i najblaža - kazna zatvora do jedne godine (36, ili 7,46 %), te konačno kazna zatvora od osam do deset godina (13, ili 2,69 %).

Dakle, kazne zatvora koje traju do dvije godine, kao najblaže od svih izrečenih zatvorskih kazni, zastupljene su u manje od 1/5 predmeta ($36+51 = 87$, ili 18,04 %), potom slijedi očigledno najzastupljenija kazna zatvora od dvije do pet godina (274, ili 56,84 % tj. više od 1/2 od ukupno izrečenih kazni zatvora), i konačno, slijede kazne zatvora u trajanju od pet i više godina ($70+13+38 = 121$, ili 25,10 %, tj. oko 1/4). Znači, u manje od 1/5 od ukupnog broja presuda izrečene su kazne zatvora do dvije godine, a u preko 4/5 presuda izrečene su kazne zatvora u trajanju od preko dvije godine.

Tabela 7 - Visina izrečenih kazni zatvora za period od 2011 do 31. 10.2018. godine prema presudama donesenim u okviru Posebnog odjeljenja za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala Okružnog suda u Banjoj Luci.

	Zatvorska kazna do 1 godine	Zatvorska kazna od 1 do 2 g.	Zatvorska kazna od 2 do 5. g.	Zatvorska kazna od 5 do 8. g.	Zatvorska kazna od 8 do 10.g.	Zatvorska kazna od 10 i više
2011	1	4	10	1	1	1
2012	4	3	3	1	0	0
2013	4	1	6	0	0	0
2014	1	4	4	0	0	0
2015	6	3	8	3	0	1
2016	3	1	0	0	0	0
2017	8	2	2	1	1	5
2018	1	4	5	3	2	0
Zbir 108	28	22	38	9	4	7

Tabela 8 pokazuje da je i u okviru Posebnog odjeljenja za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala Okružnog suda u Banjoj Luci, računajući prema dužini trajanja izrečenih kazni zatvora, od ukupno 108 izrečenih kazni zatvora, najzastupljenija kazna zatvora u trajanju od dvije do pet godina (38, ili u 35,18 % presuda). Dalje slijedi najblaža - kazna zatvora do jedne godine (28, ili u 25,92 % ili u oko 1/4 presuda), pa kazna zatvora u trajanju od jedne do dvije godine (22, tj. u 20,37 % ili oko 1/5 presuda), i konačno, u referentnom periodu izrečeno je po nekoliko kazni zatvora u trajanju od pet do osam godina, te od osam do deset i preko deset godina, tj. $9+4+7 = 20$ kazni zatvora ukupno, ili 18,51 %, dakle manje od 1/5 izrečenih kazni zatvora.

Dakle, kazne zatvora koje traju od dvije do pet godina izrečene su u nešto više od 1/3 presuda, dok su sve preostale kazne, i blaže, i strožije, izrečene u omjeru manjem od 2/3 ukupnog broja presuda, tj. u 64,81 % presuda, s tim da su kazne zatvora do dvije godine, kao najblaže u ovoj klasifikaciji, izrečene u 50 slučajeva, što iznosi 46,29 % ili blizu 1/2 presuda od ukupnog broja izrečenih kazni zatvora u Posebnom odjeljenju za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala Okružnog suda u Banjoj Luci, što baš i nije ohrabrujući podatak, s obzirom na vrstu, prirodu, težinu i društvenu opasnost krivičnih djela za koja je nadležno Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala Okružnog suda u Banjoj Luci, kao i obzirom na društvenu opasnost njihovih učinilaca.

Tabela 8 - Presude donesene od strane sudije za prethodno saslušanje Okružnog suda u Banjoj Luci, Posebno odjeljenje Krivično-prekršajno i Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala za period od 2011-31.10.2018.godine, za završene predmete u Kps fazi

	Zatvorska kazna do 1 godine	Zatvorska kazna od 1 do 2 g.	Zatvorska kazna od 2 do 5. g.	Zatvorska kazna od 5 do 8. g.	Zatvorska kazna od 8 do 10.g.	Zatvorska kazna od 10 i više
2011	5	1	7	3	0	0
2012	0	0	1	0	0	0
2013	6	2	0	0	0	0
2014	0	0	1	0	0	0
2015	1	2	3	0	0	0
2016	0	0	1	0	0	0
2017	0	0	0	0	0	0
2018	1	0	0	1	0	0
Ukupno: 35	13	5	13	4	0	0

Tabela 8 pokazuje da je u okviru Posebnog odjeljenja Okružnog suda u Banjoj Luci, u svim predmetima koji su završeni sporazumima o priznanju krivice, računajući prema dužini trajanja izrečenih kazni zatvora, od ukupno 35 izrečenih kazni zatvora, najzastupljenije su kazne zatvora u trajanju do jedne, i u trajanju od dvije do pet godina (po 13 za referentni period - tj. po 37,14 %, odnosno ukupno 74,28 %), što je 3/4 izrečenih kazni zatvora u ovim presudama za cijeli referentni period. U preostalih devet presuda, ili 25,72 %, izricane su kazne zatvora u trajanju od jedne do dvije, i od pet do osam godina zatvora, sporadično, po jednu, dvije ili tri kazne, za svih osam godina. Ni ovi statistički podaci koji pokazuju enormno mali broj presuda donesenih u Kps fazi od strane sudije za prethodno saslušanje, a na osnovu zaključenih sporazuma o krivici i kazni, sa tendencijom opadanja broja ili nestanka ovakvih predmeta, takođe nisu ohrabrujući, s obzirom na prednosti koje bi donio ovaj, prema mnogima najefikasniji način odlučivanja u krivičnom postupku koji bi, svakako doprinio ažurnosti sudova.

Tabela 9 - Kazna zatvora u predmetima ratnih zločina prema presudama Krivično-prekršajnog odjeljenja Okružnog suda u Banjoj Luci

	Broj predmeta	Broj lica	Zatvorska kazna do 1 godine	Zatvorska kazna od 1 do 2 g.	Zatvorska kazna od 2 do 5. g.	Zatvorska kazna od 5 do 8. g.	Zatvorska kazna od 8 do 10.g.	Zatvorska kazna od 10 i više
2011	4	6	0	0	5	1	0	0
2012	4	7	0	0	3	1	1	2
2013	4	4	0	0	1	2	1	0
2014	2	4	0	0	0	3	0	1
2015	5	10	0	3	4	2	0	1
2016	6	10	0	0	10	0	0	0
2017	2	2	0	0	1	1	0	0
2018	1	1	0	1	0	0	0	0
Ukupno	28	44	0	4	24	10	2	4

Predmeti iz oblasti ratnih zločina procesuiraju se u okviru Krivično-prekršajnog odjeljenja ovog suda, te su stoga statistički podaci vezani za ove predmete već obuhvaćeni u naprijed prezentovanim tabelama koje se odnose na sve ostale predmete u rješavanju Krivično-prekršajnog odjeljenja. Međutim, s obzirom na izuzetan značaj koji se daje ovim predmetima i posebno definisan prioritet njihovog rješavanja, u društvu koje je bilo pošlo četvorogodišnjim ratom, i u kojem je stradao ogroman broj ljudi, svakako se čini nužnim da se upravo ovi predmeti izdvojeno analiziraju, a u odnosu na druge predmete u radu ovog odjeljenja. Naravno, podaci iz tabele 9 odnose se samo na period od 2011. godine do 31.10.2018. godine, jer nam je to referentni period, iako su predmeti iz ove oblasti rješavani u velikom broju i prije 2011. godine.

Dakle, prikazani podaci pokazuju da je u navedenom periodu riješeno ukupno 28 predmeta iz oblasti ratnih zločina, i to po četiri predmeta u 2011., 2012., 2013., zatim po dva predmeta u 2014. godini i 2017. godini, te izvjestan blagi porast broja ovih predmeta u 2015. godini (pet predmeta) i 2016. godini (šest predmeta). U toku 2018. godine, do dana pisanja ovog referata riješen je samo jedan predmet. S obzirom na ovlaštenje koje ima Sud Bosne i Hercegovine da prenese nadležnost za suđenje u predmetima iz oblasti ratnih zločina na entitetske sudove, i to u Republici Srpskoj na okružne sudove, već nekoliko godina se očekuje veći priliv ovih predmeta koji do sada još uvijek nije uslijedio.

Podaci u tabeli 9 pokazuju da su u navedenih 28 predmeta procesuirana 44 lica. Ni jedno od navedenih lica nije osuđeno na zatvorsku kaznu do jedne godine, ali su četiri optužena lica osuđena na kaznu zatvora u trajanju između jedne i dvije godine. Četiri optužena lica osuđena su na kaznu zatvora od deset godina i više, dva lica su optužena na kaznu zatvora u trajanju od osam do deset godina, deset optuženih osuđeno je na kaznu zatvora u trajanju od pet do osam godina (ili 23,8 %, što je nešto manje od 1/4 optuženih za predmete iz oblasti ratnih zločina). Najvećem broju optuženih lica izrečene su kazne zatvora u trajanju od dvije do pet godina (odnosno 52,38 %, što je nešto više od polovine optuženih za predmete iz oblasti ratnih zločina). Očito je da je u referentnom periodu na kazne zatvora u trajanju između dvije i osam godina osuđeno skoro 3/4 optuženih za ratne zločine.

LITERATURA:

- Jovašević, D., (2007), *Sistem kazni u novom krivičnom zakonodavstvu Republike Srbije*, Pravo, teorija i praksa, Novi Sad, broj 9-10/2007. godine.
- Jovašević, D. – Mitrović, Lj. – Ikanović, V., (2017), *Krivično pravo – opšti dio*, Panevropski Univerzitet Apeiron Banja Luka.
- Jovašević, D. – Mitrović, Lj. – Ikanović, V., (2018), *Komentar Krivičnog zakonika Republike Srpske*, JU Službeni glasnik Republike Srpske, Banja Luka.
- Jovašević, D., (2003), *Primjena kazne zatvora kao sredstva državnog reagovanja protiv kriminala*, Zbornik radova, Strategija državnog reagovanja protiv kriminala, Beograd.
- Jovašević, D., (2016), *Kućni zatvor u pravu Republike Srbije – zakonodavstvo, teorija, praksa*, Zbornik radova, Krivične i prekršajne sankcije i mere, Beograd, 2016. godine.
- Jovašević, D., Mitrović, Lj., Đukić, B., (2009), *Izvršenje kazne zatvora u Bosni i Hercegovini s posebnim osvrtom na izvršenje u Republici Srpskoj*, Pravna riječ, Banja Luka, broj 19/2009. godine.
- Krivični zakonik Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, broj 64/2017.
- Zakon o sudovima Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 37/2012, 44/2015 i 100/2017.

Zakon o suzbijanju korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 39/2016 i 91/2017.

Prof. Ljubinko Mitrović Ph.D

Human Rights Ombudsman of Bosnia and Herzegovina and Associate Professor at the Faculty of Legal Sciences of the Pan-European University APEIRON in Banja Luka, ljubinko.n.mitrovic@apeiron-edu.eu

Tamara Karanović

Bachelor of Laws, Banja Luka

Penalty of the Prison in the Republic of Srpska With Special Review at its Application in Practice of the District Court in Banja Luka

Summary: Penalties for all modern criminal legislation are particularly regarded as fines for deprivation of liberty of various modalities - imprisonment, long-term imprisonment, juvenile imprisonment or life imprisonment. These are very often applied, special penalties that consist of depriving the perpetrator of the freedom of movement for the perpetrator of a criminal offense in a court decision for a certain time and its placement in a special institution or penitentiary institution from the system of these institutions of a particular state. Similarly with Republika Srpska, whose latest criminal legislation (primarily the Criminal Code of the Republic of Srpska of 2017) provides for two separate fines for deprivation of liberty - imprisonment and long-term imprisonment.

It is precisely these two special, independent penalties and their application, with fines, in the practice of the District Court in Banja Luka (or its departments: the Criminal-Misdemeanor and the Special Department for the Suppression of Corruption, the Organized and the Toughest Forms of Economic Crime) there will be words in this paper.

Key words: penal system, imprisonment, long-term imprisonment, monetary fines, District Court in Banja Luka.